

روزنامه همدلی

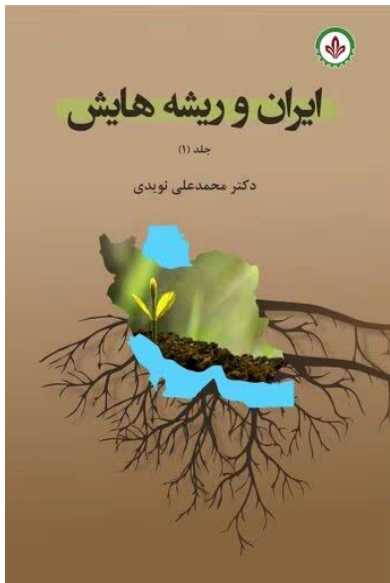
روزنامه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صبح ایران

یکشنبه ۱۳ اسفند ۱۴۰۲ _ ۲۲ شعبان ۱۴۴۵ _ ۳ مارس ۲۰۲۴ - شماره ۲۳۷۶ - سال هشتم
۸ صفحه - قیمت ۱۰۰۰۰ تومان - صریب کیفی ۶۱۷
hamdelidaily.ir hamdelli@gmail.com newspaper.hamdelli.com t.me/HamdelliNews

صاحب امتیاز، مدیر مسئول: ولی‌الله شجاع‌پوریان
سردبیر: جلال خوش‌چهره
چاپ: صمیم ۳۳۷۲۵ - ۴۴۵۳ - ۰۲۱
تهران- خیابان مطهری- نزسیده به تقاطع سهروردی- خیابان سنندج
خیابان زاهدان- پلاک ۸- واحد ۲- تلفکس: ۰۲۱۸۸۸۹۴۱۴۳ - ۰۲۱۸۸۸۹۴۳۳۰

کتاب

«ایران و ریشه‌هایش» چاپ و منتشر شد

ایران و ریشه هایش

دکتر محمدعلی نویدی

کتاب ایران و ریشه‌هایش به قلم دکتر محمدعلی نویدی، نظریه پرداز و نویسنده توسط انتشارات دایره دانش، چاپ و منتشر شد. ایران چیست و ریشه‌های آن کدام است؟ این پرسش یک سؤال معمولی و سطحی نیست، بلکه یک پرسش تفکری - اثری و از جنس پرسش‌های حکمی، فلسفی، ژرف اندیشانه، کنجکاوانه، باریک بینانه و نکته سنجانه است؛ بنابراین، برای کاوش و پژوهش و نگارش چنین کتابی، رهیافت، رویکرد و روش و منش وویژای لازم است و آن نگرش و روش «تفکراتریخش» بوده است. دیدگاهی و مدتی که شالوده آن را آمیزهای از تفکر و عمل و اثر تکون می‌بخشد.

فلذا، برای پژوهش و تحقیق در خصوص ریشه‌ها و اندیشه‌های ایران باستان به نگاه و نگرش تفکری، اندیشه وروانه و اثرمندانه نیاز داشته‌ایم. یعنی، بازسازی عقلانی با حفظ جوهره. جان‌ها و جوهرهای وجودی و اثری ایران، به تحقیق، همان ریشه‌ها و اندیشه‌های ایران است.

چرا ایران و ایرانیان در تاریخ جهان و بشریت سر برافراشت و برتری یافت و ماندگار شد؟ والائباری و تبارمندی و ریشه داری ایران به چیست؟ شکوهمندی و عظمت و بلندی ایران با ریشه‌داری آن بستگی عمیق و ارتباط وثیق دارد. زمانه و زندگی مردمان ایران باستان چگونه بوده است؟ مردمان آریایی، انسان دوران مادها، مردم عصر هخامنشی، چگونه می‌اندیشید و می‌کوشید و می‌زیستند؟ در این کتاب، پرسش از چیست و چیست؟ چگونه حکمت و خردورزی ایرانیان شده است.

در این کتاب، پرسش از علم ووزی، دانش اندوزی، و صنعت کاربردی و کاربستی ایران مطرح گشته است. در این کتاب از نحوه‌ی نگرش و کنش و شاخص‌های پنداری، رفتاری و کنش‌گری ایرانیان پژوهش شده است.

در این کتاب از بنیادها، نمایه‌ها، تبارها و تیره‌های ایرانی تحقیق به عمل آمده است. پرسش اساسی کتاب این است که علت شخصیت و ممتازیت ایران باستان چه بوده است؟ پاسخ را در ریشه‌ها و اندیشه‌های ایرانیان باستان باید جست.

این کتاب، یک کتاب تفکری، تولیدی و تألیفی و تأسیسی است نه یک کتاب ترجمه‌ای، تقلیدی، تکراری و داستان حکومت‌ها. کتاب «ایران و ریشه هایش» در پنج فصل پژوهش، تألیف و نگارش گشته است: فصل اول، ایران باستان و اندیشه ووزی، فصل دوم، تمدن ایرانی به عنوان یک

در این فصل از نسبت ریشه‌های ایران با

طاق‌مهر شاهنشاهی

جدا شدن کامل هرات و افغانستان از ایران

اعاده حاکمیت ایران بر هرات برای دولت انگلیس قابل پذیرش نبود در نتیجه با فشار به میرزا آقاخان نوری صدراعظم ناصرالدین شاه از وی خواستند تا دولت ایران متعهد شود که به هرات نظری ندارد، دولت ایران در سال ۱۲۶۹.ق. متعهد شد تنها در صورتی که نیروهایی از قندهار به هرات حمله کنند از این شهر دفاع کند و سپاه بفرستد و دولت انگلیس هم متعهد شد تا در امور هرات دخالت نکند. اما دولت انگلستان به تعهدات خود پایبند نماند و دوست محمدخان حاکم قندهار که روابط نزدیکی با انگلیسی‌ها داشت را برای حمله به هرات تشویق کردند. دولت ایران نیز در صدد دفاع از هرات برآمد و در سال ۱۲۷۲ م.ق. سپاهیانی به فرماندهی شاهزاده حسام السلطنه به هرات گسیل داشت. حسام السلطنه هرات را محاصره کرد و علی‌الرغم کارشکنی‌های انگلیسی‌ها نتوانست آنجا را فتح کند. دولت انگلستان حالت جنگ بین دوکشور را اعلام کرد و ناوگان انگلیس به آب‌های ایران وارد شدند و جزیره خارک را تصرف کردند و بخشی از نیروهای انگلیس از بوشهر به سوی شیراز حرکت کرد و بخشی دیگر از نیروهای انگلیسی به خرمشهر وارد شد و اهواز را تصرف کردند. نیروهای نظامی دولت ایران در مقابل اسلحه جدید سربازان انگلیسی اعم از توپ و تفنگ نتوانستند مقاومت کنند اگرچه بیشترین مقابله از سوی مردم تنگستان صورت گرفته بود. با ناکارآمدی دولت ایران این دوره می‌توان این مورد را نیز ذکر کرد که همزمان با تحولات هرات و جنوب ایران، دولت بریتانیا درگیر شورش سیوی هندیان در ۱۸۵۷ بود که نتوانست از ضعف پیش آمده در قوای بریتانیا استفاده نماید. دولت‌های فرانسه و روسیه که در صدد تداوم سیاست توازن قوا در اروپا و سایر نقاط جهان بودند مایل به شکست ایران و قدرتیگری روزافزون انگلستان

ادبیات

فیض شرینی

منتقد و پژوهشگر ادبیات

فروغ، شاملو، سپهری و رحمانی در وزن خدشه‌هایی وارد کردند؛ گاهی در اوزان مختلف الارکان یکی از ارکان را تکرار می‌کنند: «و در شقیقه‌های منقلبش آن هجای خونین را ...» (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فع لن) «و آن تشنج آن تشنج مرگ آلود...» (مفعول فاعلاتن مفا (فروغ) فروغ گاهی تا بی وزنی پیش می‌رود. شاملو در شعر در فکر آن کلام در دره‌های یوش که در بحر مضارع آورده به هجای کوتاه شروع کرده: «هنوز در فکر آن کلام در دره‌های یوش...» سپهری دو هجای کوتاه در آغاز مصراع آورده، مفعولن را فعلاتن کرده، این تسامحات در عروض سنتی نیست: «بری نیست یادی نیست/ می‌نشین لب حوض...» رحمانی در کتاب حریق بسا، ریل عوض می‌کند در وزن. مضمون در شعر نو: چهره شگفت یا آرکی تاپ، اسطوره (در معنی جدید) در شعر نو به دنبال معنی نیست.

دنبال حس و القای معنی است. فلسفه و نظریات ادبی و روانشناسی ما را به جهان درون برد و بلاغت تازه مفاهیمی چون تمثیل و سمیل را آشکار کرد. مثلاً مانند «کک کسی» و فریاد کشیدن این گاو در

ناگفته‌های شعر (۹)

وزن در شعر نو

جنگل و حرکت لاکپشت در جنگل چیزی نبوده که شعر سنتی به آن توجه کند. مرز واژه‌های شعری و غیر شعری شکسته شده. دایره تخیل گسترده و امکان ورود اشیا و پدیده‌ها در شعر بیشتر شده است. و همین مساله باعث شده جای صراحت را هاله‌های معنایی بگیرد و ابهام و یعنی جای معنی را در شعر بگیرد. موضوعات دیگری که در شعر علاوه شد، احترام به انسان، آزادی، سیاست، مسائل روانی و خاطره و...است. مساله در شعر نو فقط کوتاه بلندی مصراع‌ها نیست. مشیری، مصدق حتا اصول این کوتاه بلندی را نفهمیدند.

مضامین شعری آنها هم کلاسیک است. تفاوت‌های دیگر هم هست: وحدت موضوع در شعر نو موعودی است در شعر کهن افقی است. مثلاً حافظ چند بیت می‌گوید و بعد از موضوع اصلی به فرعی می‌رود. شعر نو عینی است و دوربین را از آسمان به سمت زمین آورده است. در شعر نو فقط نگاه تیییک مطرح نیست.

هر شاعری در مسائل مشترک دیدگاه متفاوتی دارد. ولی شاعران کهن در امور عرفانی و شعر مدحی یکسان عمل می‌کنند.

در شعر نو شعر به طور کلی فهمیده می‌شود. مثلاً شعر داروک نیما یک تابلو است از خشکی و فقر اقتصادی و فرهنگی ولی در شعر کهن بیت بیت جلو می‌رویم.

منتق کلمات

«بُنه» در زندگی دهقانی به چه معنا بود؟

می‌شدند. پس از اصلاحات ارضی در آغاز دهه ۱۳۴۰ خورشیدی، بنه‌بندی دچار تغییرات فراوانی شد. بنه‌بندی عبارت بود از تعویض قطعات مختلف واحدهای کار زراعی (یعنی زمین‌های زراعی). زارعان در نظر گرفتن درجه مرغوبیت خاک و وضع آبیاری با قرعه‌کشی به این عمل (بنه‌بندی) مبادرت می‌ورزیدند. احتمالاً واژه بنه‌بندی از «بنجیبه‌بندی» می‌آید. بنا بر نوشته دهخدا، بنجیبه‌بندی «عمل بخش کردن کار زراعت به دسته‌های کشاورز، تقسیم کار زراعت در دهات، تقسیم کردن عمل کشت قریه میان رعایای قریه» بود. چنین کاری همان چیزی بود که بعدها بنه‌بندی نام گرفت. به هر حال پس از اصلاحات ارضی در ایران، بنه‌بندی تغییرات گسترده‌ای پیدا کرد.

در بعضی روستاها نوعی بهره‌برداری جمعی در بنه‌ها پدید آمده به این معنا که زارعان دسته‌جمعی کار می‌کردند و محصول را بین خود به طور مساوی تقسیم می‌کردند. اما در بعضی روستاها بنه‌بندی زمین از بین رفت و فقط بنه‌بندی آب حفظ شد. بنه‌بندی به این معنا دلالت داشت بر نوعی «اشتراک»، زیرا از بیسن رفتن بنه‌بندی زمین به معنای استفاده انحصاری زارع از آن قطعه زمینی بود که قبلاً بین زارعان گوناگون، با قرعه‌کشی یا روش‌های دیگر، دست به دست می‌شد. با این حال استفاده مشترک از آب، موجب می‌شد که زارعان برای یک‌کشت کردن قطعات بزرگی از زمین که به افراد مختلف تعلق داشتند، با یکدیگر همکاری نزدیک داشته باشند. در بعضی روستاها نیز، در اثر اصلاحات ارضی، بنه‌ها کلاً منحل شدند و به این ترتیب کشاورزی اشتراکی سنتی از بین رفت.

زارعان یا کشاورزانی که مالک قطعه‌ای از زمین بودند، و یا اینکه در نظام آریاب-رعیتی «بخشی از زمین» محسوب می‌شدند، دهقان نام داشتند. آریاب نمی‌توانست زمین را از چنین دهقانی بگیرد، ولی می‌توانست زمین و دهقان آن را به آریاب دیگری بفروشد. به دیگر سخن، جنگل و حرکت لاکپشت در جنگل چیزی نبوده که شعر سنتی به آن توجه کند. مرز واژه‌های شعری و غیر شعری شکسته شده. دایره تخیل گسترده و امکان ورود اشیا و پدیده‌ها در شعر بیشتر شده است. و همین مساله باعث شده جای صراحت را هاله‌های معنایی بگیرد و ابهام و یعنی جای معنی را در شعر بگیرد. موضوعات دیگری که در شعر علاوه شد، احترام به انسان، آزادی، سیاست، مسائل روانی و خاطره و...است. مساله در شعر نو فقط کوتاه بلندی مصراع‌ها نیست. مشیری، مصدق حتا اصول این کوتاه بلندی را نفهمیدند. مضامین شعری آنها هم کلاسیک است. تفاوت‌های دیگر هم هست: وحدت موضوع در شعر نو موعودی است در شعر کهن افقی است. مثلاً حافظ چند بیت می‌گوید و بعد از موضوع اصلی به فرعی می‌رود. شعر نو عینی است و دوربین را از آسمان به سمت زمین آورده است. در شعر نو فقط نگاه تیییک مطرح نیست. هر شاعری در مسائل مشترک دیدگاه متفاوتی دارد. ولی شاعران کهن در امور عرفانی و شعر مدحی یکسان عمل می‌کنند.

در شعر نو شعر به طور کلی فهمیده می‌شود. مثلاً شعر داروک نیما یک تابلو است از خشکی و فقر اقتصادی و فرهنگی ولی در شعر کهن بیت بیت جلو می‌رویم.

آن که بر نسترن از غالیه خالی دارد
الحق آراسته خلقی و جمالی دارد
درد دل پیش که گویم که به جز باد صبا
کس ندانم که در آن کوی مجالی دارد
دل چنین سخت نباشد که یکی بر سر راه
تشنه می‌میرد و شخص آب زلالی دارد
زندگانی نتوان گفت و حیاتی که مراست
زنده آنست که با دوست وصالی دارد
من به دیدار تو مشتاقم و از غیر ملول
گر تو را من از و از غیر ملالی دارد

مجازستان

■ فرهنگ بدون اجازه دُست نزن: به فرزند کسی، به حیوان خانگی دیگران، به گوشی، به خودرو، به لوازم-سختی، به ابزار کار، به ساز و مهم‌تر از همه «به بدن شخصی» بی‌اجازه دست نزن. یک پرسش ساده: می‌توانم؟ می‌شود؟ مشکلی نیست؟ نه یعنی نه و بله یعنی بله! (hesam)

■ یکی از دوستان نذر گوشت کرده بود که بین فقر تقسیم کنه، میگفت رنتم پایین شهر به په خانواده هر چی اصرار کردم نگرفتن، پدر خانواده گفت سه سال طول کشید تا پچه هام طعم غذاهای گوشتی رو فراموش کنن، بگیرم دوباره یادشون میوفته. (safa)

■ داستان ازدواج بابا بزرگم واقعا عجیبه. چهل سالگی زنش فوت میکنه. به سال بعد وقتی رفته مهمانی، دختر شونزده ساله‌ی خوشگل میزبان رو مبینه. بهش شام تعارف میکنن، بابا بزرگ میگه: یا دخترت رو رو بهم میدین یا شام نمی‌خورم. همین میشه که ماما بزرگ هفته بعد زن بابا بزرگ میشه. به همین سادگی. (پشه خسته)

■ من هر موقع دیر تر از حالت عادی میام خونه بابام به نشونه اعتراض همه چراغ رو خاموش میکنه و وانمود میکنه همه خوابیدن تا بهم احساس شرمساری بده. (پرند)

تأسیسات فرهنگی

معمای بشقاب‌پرنده عجیب آمریکا حل شد
ماهواره ناسا از خفیه‌های وهم‌آوری در ابرها تصویربرداری کرده که پیشتر گزارش‌هایی را مبنی بر دیدن بشقاب پرنده به همراه داشت اما اکنون مشخص شده که عامل شکل‌گیری آنها هواپیما بوده است. اخیراً یک زنجیره از ابرهای عجیب در شمال غربی مجمع‌الجزایر «فلوریدا کیز» شبیه به یک چتر دریایی طول‌پیکر شناور یا شاید یک بشقاب‌پرنده دیده شد. یکی از اینفلوئنسرهای «تیک‌تاک» ویدیوئی را از این ابرها پست کرد که در پس‌زمینه آن، موسیقی فیلم ترسناک «چیزهای عجیب» شنیده می‌شود اما علت آن در واقعیت، یک شیء پرنده شناخته شده بود. عامل شکل‌گیری این ابرها، هواپیما بود. ابرهای موسوم به «ابرها کاروم» که ماهواره «ترا»واختر ژانویه ۲۰۲۳ میلادی آنها تصویربرداری کرد، آن قدر عجیب هستند که مردم گاهی‌شان آنها را نشانه‌ای از وجود بشقاب‌های پرنده می‌دانند. منشا واقعی ابرهای کاووم تقریباً ۷۰ سال برای دانشمندان ناشناخته ماند؛ بود، تا اینکه سرانجام هواناسان در سال ۲۰۱۰ به این موضوع پی بردند. آنها دریافته‌اند این شکل‌های عجیب زمانی ایجاد می‌شوند که هواپیما از میان «ابرها» آلتوکومولوس «پرواز» می‌کنند. ابرهای آلتوکومولوس، یک مجموعه از ابرهای کوچک هستند که بین ۷۰۰ تا ۳ هزار فوت بالای سطح زمین تشکیل می‌شوند. دانشمندان «سامان دانشگاهی پژوهش‌های جوی» (UCAR) که مدیریت مرکز پژوهش‌های جوی «بنیاد ملی علوم آمریک» (NSF) را بر عهده دارد، سرپرستی پژوهش‌های سال ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ را بر عهده داشتند که معمای ابرهای کاووم را حل کردند. گروه سازمان دانشگاهی پژوهش‌های جوی دریافته‌اند که ابرهای آلتوکومولوس در ارتفاع متوسط، از بخار آب غیرمعمول خالصی تشکیل شده‌اند که فوق‌العاده خنک است: به این معنی که با وجود دمای سرد این قطرات شناور به یخ تبدیل نشده است اما زمانی که بال‌های هواپیما یا حرکت ملخ‌های آن فشار اطراف این قطرات را تغییر می‌دهند، فرآیندی به نام «انساب آدیباتیک» در هوا رخ می‌دهد و شرایط حساسی که بخار را مایع نگه می‌دارد، از بین می‌برد. «آدم ویلند» پژوهشگر «مردخانه زمین» ناسا نوشت: بلورهای یخ دوباره بلورهای یخ بیشتری را تولید می‌کنند زیرا قطرات مایع همچنان به یخ زدن ادامه می‌دهند. بلورهای یخ در نهایت به اندازه‌ای سنگین می‌شوند که از آسمان سقوط می‌کنند و یک فضای خالی را در لایه ابر باقی می‌گذارند. سازمان دانشگاهی پژوهش‌های جوی دریافت که خنک‌سازی آدیباتیک ناشی از این تغییرات فشار و حجم، به طور مؤثر بخار آب فوق‌سرد شده را تا ۳۶ درجه فارنهایت دیگر پایین می‌آورد و یک هسته یخی همگن را ایجاد می‌کند. اگرچه این بلورهای یخ تازه تشکیل شده اغلب فرومی‌ریزند و سوراخ‌هایی را به جا می‌گذارند اما گاهی اوقات این طور نیست. ویلند خاطرنشان کرد: بلورهای یخ در حال سقوط اغلب در مرکز سوراخ‌ها ممانند دنباله‌های باران دیده می‌شوند که هرگز به زمین نمی‌رسند و «میلابی» یا «ویرگا» (Virga) نامیده می‌شوند. پژوهش سازمان دانشگاهی پژوهش‌های جوی، داده‌های ترکیبی را از پروازهای هواپیما، مشاهدات ماهواره‌ای و مدل‌های آب‌وهوایی برای ایجاد یک نظریه قوی از این فرآیند ارائه می‌دهد. دانشمندان این سازمان نتوانستند نشان دهند که زاویه عبور هواپیما از میان ابرهای آلتوکومولوس، ویژگی‌های سوراخ‌سوراخ ابرهای کاووم را تغییر داده است. وقتی هواپیما با یک زاویه تند از آن عبور کردند، ابرهای کاووم کوچک‌تر و دایره‌ای بیشتری تولید شدند اما اگر هواپیما با یک زاویه تدریجی و کم‌عمق از میان ابر عبور کند، به جای آن ابرهای کاووم با دنباله‌های طولانی‌تر و بزرگ تولید می‌شوند.

در پیجه

حسن فضلیچ - بوسنی و هرزگوین